

edewel blijven

ijd kan komen, a Rusland en n dan hangen den e.o., maar als erkennende: Drieënheids-ig in Christus'

aat als slach-then met een in een gefun-

antwoord komt

schouwing van

in Calvinisten-sch. Voor den rcum, na zeer onderzoek en Geestes, geca-taat dus tegen-alvinist tegen-ren (onder de eel weinigen). ke appreciatie als zijnde niet-

eren als wij in wijze over de preken. Wan-ep en alzijdig: c.s. heeft ge-... Fr. Rom-Bondgenooten dendom, doch itholiek meer l is. De R.-K. ch terrein. En

ze andersden-Roomschen in n heilig recht oudt en ver-aal meer dan en beruste er ug onze eigen

e-en dupliek. J. E. KOK.

Afscheiding.

lijmoedig; de een jaar, de was gewrikt. Invloed had aamborstige, ij genoot van nade met de hindert het g, vooral dat iet menschen ik Jeane, op r onderzocht ook zondigt; rouw te zeer chen omgang l in het gees-

n bezochten, is niet kun-, de dochter Noot. Zeker, te Scherpen-eling; uit de r den am-zienlijke gas-meester van missaert, de telkens weer leinen Gerrit; Amsterdam-edikanten de mannen die Echter, mel en en ander t, treffen we t, die straks en tot het en zal hij in zal hij zijn eiding.

s vermoeden tegenover de tegen de Af-en en hij zal

haar tegenstaan. Echter dan zal hij Scherpenzeel moeten verlaten; niet over dit dorp loopen de verbindingsdraden; wel over Den Haag; ja metterdaad van nu voortaan meer over Den Haag dan over Amsterdam.

Gods verbazende weg met Capadose gaat nu voor een DRIETAL JAREN over Den Haag.

De Mei is weer in het land en Capadose schrijft direct aan zijn „hartelijk dierbaren vriend en broeder in den Heere!“ De woning staat hem goed aan; hij beschrijft haar; aan Jeane viel ze niet mee. Geen wonder! Ze kwam pas van haar ouders van Ter Noot! Direct trof hem in Den Haag een zware slag. Getroffen en diep geroerd werd hij den 5en Mei, toen hij „voor 't eerst een weinig tijd hebbende zich begevende bij hunnen broeder van Zuylen op weg Ds Molenaar ontmoette, die hem zeide het met dezen hunnen beproefden broeder zeer naar gesteld was en hij hem inderdaad zorgelijk vond, zoo zelfs dat hij hem niet heeft kunnen zien.“ Mevrouw zeide hem, dat hij „sedert de laatste drie weken zulke allerhevigste ataques gehad had, dat hij thans als uitgeput inzouk, het bed niet meer verliet, gedurig koortsen had en nauwelijks tien minuten achtereen kunnende spreken“. Dan gaat Capadose voort: „Intusschen is zijn ziel (dank zij den onfermenden God!) zeer opgeruimd, in zijn Borg verheugd: hij juicht en zegt onuitsprekelijk veel te genieten, zeer verlangende naar 't uur zijner ontbindinge. Waarschijnlijk zal hij dan ook weldra de bede zijner ziele verkrijgen, evenwel daar de pijnen plotseling zijn verdwenen en hij nog veel tot zich neemt, weten wij niet wat nog de uitkomst wezen zal: de Heere is de machtige, Hem is niets te wonderbaar!“

Als na een jaar ongeveer De Cock Capadose in zijn woning zal opzoeken en den Donderdagavond met hem en de vrienden samen zal zijn en vertellen zijn wederwaardigheden, dan zal stellig ook over den aan De Cock zoo dierbaren Van Zuylen worden gesproken en hem verteld van diens ziek- en sterfbed.

Hier in Den Haag kan Capadose weer genieten van de prediking. Den eersten Zondag reeds hoorde hij Ds Secretan, die met zijn dochter hem al heel spoedig een bezoek kwam brengen. Dan klimt de verzuchting in het hart van den vriendelijken man op, dat hij in Den Haag toch maar een kring van broeders en zusters mag vinden zoo hij had gehad, eerst in Amsterdam en daarna in Scherpenzeel, van „hartelijke en liefhebbende broeders en zusters“, maar 'tgeen hij te Scherpenzeel miste, „zal ik“, zoo schrijft hij aan Da Costa, „ook hier moeten ontbeeren, iemand namelijk, met wien ik zóó verenigd ben als met u en die ik zoo geheel ken en door wien ik zoo gekend word in al de kracht der betekenis dezes woords; want 'tis toch iets wonderbaars, daar zijn inderdaad verscheidene punten, waarover wij dikwerf eenigszins anders denken, doch dat komt mij voor als die „onderscheidene ausserungen eines selbigen innerliches“ om mij van een Natur-philosophische uitdrukking te bedienen“.

Ja welke nuances er ook mogen zijn in hun denken ten opzichte van onderscheidene punten, opmerkelijk is, hoe Capadose steeds weer met groote voldoening constateert, dat zij naast en tegenover de Afscheiding een gelijk standpunt innemen; levens kan daaruit worden opgemaakt, hoe ernstig hij en zijn kring zich met de actie van '34 hebben bezig gehouden. Nadrukkelijk en met Ingenomenheid deelt hij telkens weer mede dat deze en gene uit den vriendenkring in Den Haag daarover evenzoo denkt als zij beiden, en hoe weer anderen nog beslister die beweging afkeuren en hoezeer dezen die betreuren en meenen te moeten tegenstaan.

Ondertusschen heeft zich nog geen eigenlijke kring van „Haagsche vrienden“ gevormd. De „goede Dirk van Hogendorp“ woont nog niet in Den Haag; Van Hall is nog in Amsterdam; „Groen wordt er dagelijks verwacht“. Het zal hem benieuwen of „hij ons zal bezoeken“, zoo schrijft Capadose eind Augustus 1833 aan Da Costa. Wel staat ook in Den Haag de deur schier voor elken broeder en zuster open, en ontvangt hij aan tafel Van der Kemp, Messchert en anderen; is verblijd dat mevr. Uytendogaart van tijd tot tijd komt; merkt getroost op, dat freule Van Zuylen een lieve Christinne is; doch het verlies, dat Van Zuylen aan hen ontvallen is, baart aan alle de broeders groot verdriet. 't Is in Den Haag nog niet zooals hij het zoozeer verlangt; echter de kring zijner kennissen begint zich uit te breiden, doch het is hem zonderling genoeg, dat tot hiertoe alle de vrienden die zij kennen en zien, dat leven des geloofs missen (eene eenige mevr. Uytendogaart uitgezonderd) waardoor het gemeenschappelijk verkeer zoo aangenaam als nuttig is. Doch hij wordt „aldus meer en meer genoodzaakt, om het alleen bij Jezus te zoeken, en ooh! hoe groot is dan de winst!“

Het „is hem tot geen geringe verkwikking den belangrijken brief van Scholte“ te hebben mogen lezen, welken hij aan Da Costa terugzendt met de mededeeling, dat hij dezer dagen uit Dirksland

een schrijven had ontvangen, waarin een uitmunten- getuigenis van de prediking van den jongen te Almkerk beroepen Meerburg. „De menschen stromen naar hem toe, wordt er gezegd, die ter ontdekking en bekeering van zondaren met veel getrouwheid een en andermaal is opgetreden“.

De bezoeken vermenigvuldigen, waardoor hij zelfs zeer is opgehouden, ja op den dag, dat hij weer schreef aan Da Costa, ontving hij onophoudelijk bezoek, zoodat hij den brief moet bekorten, wil hij hem nog weg zenden! Ook Twent was bij hem; die weldra naar Frankrijk zal vertrekken „om daar te blijven wonen“.

Hij klaagt, dat na het vertrek van James, die een veertien dagen bij hen heeft gelogeed, het in Den Haag weer eens zoo dor is geworden. Nu de Spiessen de volgende week ook gaan naar „de plaats hunner bestemming“, blijven zij dus met vier à vijf vrienden over en daar onder slechts één (mevr. Uytendogaart) „die nog al levendig is“. Hij verzekert, dat „Van der Kemp bij nadere kennismaking voorzeker wint, doch hij is en blijft droog“. En „wat de Groens betreft, hij gelooft niet, dat zij dezen zullen zien, althands Da Costa kan licht gevoelen, dat hij niet eerst bij hen kan gaan, nadat zij vijf weken in Den Haag, voor Groens afreizen, geweest zijn en hen niet bij zich gezien hebben. Van den eenen kant doet hem dit leed, omdat hij voorzeker in hem en voor mij nuttige en aangename conversatie zou gehad hebben, doch van den anderen kant, zou hij wellicht aan vele zoogenaamde kleine verloocheningen zijn blootgesteld, die toch naderhand kwellingen des geestes zijn. Ach! mocht ik, zoo vervolgt deze leedere man, mij maar naauwer en naauwer aan mijnen Heer aanschuilen“.

Ruim van blik, ontgaat ook aan dezen réveil-man niet, wat de Heere werkt, ook buiten de grenzen, en hij acht de verschijning van Adolphe Monods „l'Appel aux Chrétiens de la France et de l'étranger“ een gewichtige gebeurtenis. Dan, vóór alles, schijnt hem niets te ontgaan van de werkingen des Heeren in het eigen vaderland, en hij maakt er zijn vriend deelgenoot van, gelijk deze op zijn beurt alles wat dat aangaat hem schrijft. James heeft hem medegedeeld, met hoeveel zegen hij tweemaal in Klundert voor een gal van 40 à 50 eenvoudigen heeft gepreekt en „allertreffendst“ vindt hij, dat op de vergadering van 11. Zondag Ds Meyer heeft gedankt na een voorstel van Scholte, daarin ziet hij iets heerlijks, iets gezegends en dierbaars, dat hem diep heeft getroffen en het is hem „een nader bewijs van de bijzonder gunstige stemming van dien Leeraar“.

Heeft Capadose reeds een vriendschappelijke omgang met Van der Kemp, dra zal de derde zich metterwoon vestigen in Den Haag, de „goede“ Van Hogendorp. Deze heeft hem een „recht vriendelijke visite“ gemaakt en toen medegedeeld reeds de volgende week voor goed zich in Den Haag neer te zetten met de zijnen. Hij heeft „iets van den palmboom, die bij sloten opwast en toeneemt“.

Zoo is dan de derde man in Den Haag komen wonen, van het drietal, dat de kern, het centrum zal vormen van een kring van vrienden, welke zich om hen groepeeren; en het is met dit centrum, dat straks de mannen der Afscheiding in nauwer relatie zullen komen, zonder dat zij tezamen blijvend één weg zullen bewandelen in het kerkelijk leven, doch tot het laatste toe met hoog-schatting en waardeering van hun personen. Nog lang, ook nadat zij kerkelijk gescheiden van elkander leven, blijft dat typisch Capadosiaansch „onze“ staan voor hun namen als hij over hen schrijft.

Moge Capadose nieuwe vrienden aan zich verbinden, deze trouwe broeder houdt strak aan de oude banden, en bindt die zelfs nauwer toe met een Heykens en zoovelen ook uit de eenvoudigen van Scherpenzeel.

G. KEIZER.

Bronsveld en Standdaarbuiten.

Dr H. Kaajan schrijft in „Gereformeerde Kerkbode Utrecht“ (blijkbaar een weergave van wat hij sprak op den Theologischen Schooldag):

Als Afscheiding en Doleantie niet in principe waren één geweest, dan ware de vereeniging van 1892 een onmogelijkheid gebleken.

Daarom kon Ds Gispén op den gedenkwaardigen 17 Juni 1892 te Amsterdam op de eerste Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland o.m. deze woorden spreken:

„Gode zij dank vooral daarvoor, dat de mannen van '34 en '86 elkaar hebben leeren verstaan en begripen. Door Zijne genade zijn wij vereenigd. En God geve, dat wij eerlang zóó samengevloeid en saam-gesmolten mogen zijn, dat niemand begrijpt, waar die samenstellende deelen zijn gebleven.“

Het is toch geen samenvoeging van „ijzer en leem“, maar van ijzer met ijzer, van zilver met zilver, van goud met goud!“

Tot blijdschap van velen is deze Vereeniging in 1892 tot stand gekomen. Van velen, maar niet van allen.

Niet bijvoorbeeld van Dr W. A. Bronsveld.

ROOKT

BEN HUR SIGAREN

VRAAGT NU:

DE NIEUWE GROOTE 6 CENTS PENAAL

UITNEMEND VAN KWALITEIT EN LICHT

Sigarenfabrieken GEBR. DE GRAAF - Zeist-Hapert (N.-Br.)

In 1892 ging Dr Bronsveld in doleantie.

Bij het zilveren jubileum onzer Theologische school sprak Professor H. de Cock o.m. deze woorden:

„Onze Kerk (de Chr. Geref. Kerk) is in de maatschappij waarin wij leven, nog altoos een niet geachte. Zij bestaat en haar bestaan is op vele plaatsen wel niet onbekend, maar dit bestaan wordt niet geteld“.

Er klinkt in deze woorden een spijtige, moedeloze toon.

In 1892 sprak Dr Bronsveld echter in zijn befaamde Kroniek plotseling van de „met zooveel strijd verworven en geëerde positie van de Chr. Gereformeerden“.

En waarlijk, Bronsveld ging in klacht.

Dr Kuyper schreef eens: Een doleerende kerk is geen lamenteerende kerk (Tractaat, p. 173). Bronsveld echter lamenteerde.

„Nu is de Chr. Geref. Kerk der verdwijning nabij“, zoo jammerde hij.

„De naam Chr. Geref. verdwijnt. Alles wordt opgelost in den éénen naam van Geref. Kerken“, zoo schreef hij. „De Chr. Gereformeerden zijn nu verplicht ons te haten met volkomen haat.“

Maar Ds A. Brummelkamp schreef toen van de zuur-zoete Kroniek van den Utrechtschen doctor.

„Hoe heugt ons nog de geestige parodie“, aldus Brummelkamp, „eens door Dr Bronsveld in zijn Kroniek geschreven op de lange pijpen en driekanten hoeden, waarmee de Afscheidenen in de eerste jaren van hun bestaan hun kerkelijke vergaderingen illustreerden“. Hij vervolgt: „Indien wij een eer-volle positie gehad hebben, dan heeft toch zeker Dr Bronsveld nooit een vinger uitgestoken om ons die te bezorgen. Doet het niet-voortleven der Chr. Geref. Kerk Dr Bronsveld waarlijk smarten aan?“

Bronsveld verklaarde eens, dat hij, als hij ooit Utrecht ging verlaten, nog het liefst dominé zou willen zijn in het Nederlandsche dorpje „Standaard-Buiten“.

Blijkbaar heeft Bronsveld zich inzake den naam van de hier bedoelde Brabantse plaats al evenzeer vergist als de meesten, die er nooit geweest zijn. Ook ondergeteekende weet eerst sedert enkele jaren, dat de plaats eigenlijk heet: Standaardbuiten. Intusschen is het verhaal ook nu de aandacht ten volle waard.

Een klas van een Christelijke H. B. S.

In „Gereformeerd Kerkblad“ van Vlaardingen etc., schrijft de heer T. v. d. Kooij:

Bij het praalgraf van Prins Willem te Delft trof ik een klas van een Christelijke H. B. S. uit ons vaderland. Het eerste couplet van het Wilhelmus werd aangeheven, en dadelijk gingen de rechterarmen op z'n fascistisch steil omhoog.

Er is op scholen veel jeugddwaasheid, die wel weer overgaat. Maar toch...

Gudrun en Esther, Krimhilde en Sara.

Het „Centraal blad voor Israëlieten in Nederland“ schrijft iets over het godsdienstonderwijs voor Duitse kinderen. Natuurlijk is het niet te spreken over den staat der nationaal-socialisten, evenmin als wij dat zijn. Ons interesseert dus het volgende:

Wilhelm Kube, de gowleider der Kurmark, schrijft in zijn blad „Der Märkische Adler“ een hoofdartikel: „Onze strijd om de Duitse aart“. Het godsdienstonderwijs voor Duitse kinderen — zo schrijft hij — moet principieel worden vrij gemaakt van alles, wat met de Nationaal-Socialistische gedachtenwereld in strijd is. De Duitse jongen heeft generlei behoefte de heldendaden der Joodse aartsvaders, richteren en koningen te leren kennen. Gudrun is duizendmaal meer waard dan Esther. Krimhilde staat torenhoog boven Sara, Rebekka, Rachel en Lea. Bruneilde is geweldig dan de erbarmelijke moordenaar Judith, die slechts met Joods verstand kan worden begrepen. En wat heeft de met stenen gooiende Jodenjongen David tegenover de Kimbren en Teutonen te betekenen? Wat Judas Maccabaeus met zijn broeders tegenover de Duitse boerenoorlogen en sagen? Het Joodse volk kan ons voor ons godsbegrip niets, maar dan ook helemaal niets, geven....“

En toch heeft de kleine David den groten Goliath verslagen en is Haman door Esther ten val gebracht!

Inderdaad. Maar wat ons nog meer interesseert en onze bezwaren tegen de Duitse toestanden nog ernstiger maakt is dit, dat de „kleine David“ de vader is geworden van den groten Christus.

„Moeder“ en „dochter“ over de concupiscentie.

Het „Weekblad voor Israëlietische huisgezinnen“ schrijft iets over het gedachtenleven van den mensch. O.m. lezen wij het volgende:

We herhalen hier, wat we reeds boven schreven, dat behandeling van het onderwerp: „Ons gedachtenleven“ moeilijk is, omdat we ons daarbij voor tal van raad-